

AZ ÖREGSÉGRŐL.

Irta: Márkus László.

Fiatal barátom, aki most billentettél ki egy öreget a helyéből és nemcsak a magad bővebb kenyerének örülsz, hanem holmi új elvek diadalmas hőstét is ünnepeled magadban, te negyven éves ifjú gondolsz-e arra a harminc évesre, aki már nekivetélkedett, hogy téged billentsen ki a fiatalság termékeny lendületével? Bizony te is öreg vagy, te negyven éves reformgyermek, mihelyt beültél az ötven éves helyébe és kivénhedt aggastyán leszel tíz év múlva, mikor ott tartanál, hogy kipróbáltad magadat és tapasztalatokon csiszolt kritikával, a szemlélet tisztult világosságában elkezdhetnél komolyan dolgozni. Javában kalapálsz a terveket és nekifeszülsz, hogy most, mikor mindent előkészítettél és felszerelted magadat a kellő készségekkel, most sziklákat fogsz egymásra halmozni és megépíted a művet, amelyért a világra jöttél. De egyszerre kigyullad a klotürlámpa és az elnök rádcsejget: letelt az idő és a következő perc már a másik nemzedéké, amely helyedbe tolong. A szabály meghatározza, hogy mely napon lobbannak ki erőid és válsz hirtelen tüzes munkásból rokkant nyomorulttá, s helyedbe lép a következő szám a falanszter robotjában.

Hogy gondolod te a dolgot, fiatal barátom? Látod a véget, mely pontosan ki van cövekelve: hatvan évet élsz és akkor nincs tovább. De lehet, hogy te már csak ötvenet élhetsz, mert sürgetik a tempót a háborgó generációk s a határcöveket tíz évvel előbbre verni nem különösképen nehéz annak a hatalomnak, mely most az életet szakaszokba racionalizálja. Te is hiszel a nemzedékek szigorú elhatároltságában, fiatal barátom? Persze, mi régiek abban nőttünk fel, hogy az ember helyét a teljesített munka értéke határozza meg, s nehezen szokunk bele abba, hogy ezután a generációk joga fogja pótolni a teljesítmény jogcímét. Aligha tudom neked megmagyarázni, hogy mi aggaszt bennünket, látván azokat az újszerűen radikális őrségváltásokat mindenfelé. Különös analogiák kápráznak szemünk elé, hiszen a szó csak szó és amit ma a nemzedékek váltógazdaságának nevezünk, másutt mint a politikai felekezetek ilyen totális őrségváltásai jelentkeznek. Teljesen belenyugodni nem tudunk abba, hogy a társadalom sokféle vízszintes és függélyes parcellázásaihoz ez az új is társul és a hatalom birtoklására új című igények támadtak. Eddig is volt elég egymást kizáró csoportosulás, mely a javak összeségét kívánta különféle osztályharcok jelszavait lobogtatván: felkeltek és egymással szemközt hadirendbe fejlődtek a társadalmi osztályok, a gazdasági rendek, a vallási felekezetek, a tőke szemközt a munkával, a termelés a fogyasztással, az ipar a mezőgazdasággal, a gazdag a szegénnyel, a baloldal a jobboldallal, a falu a várossal, a romantikus hazafiasság a réalpolitikai hitelekkel, a marxizmus a szabadelvűséggel és mind a kettővel az államszocializmus felekezetei, világnézletek és gazdasági elméletek, mind szervezett alakulatokban, amelyek egymással megütközni képesek. És most a generációk váltak külön és az életkorok acsarkodnak egymásra. Mi az a generáció? Húsz-, harminc-,

ötven évesek csoportja, tízéves turnusokba tagoltsága az életnek, vagy tizenöt, húsz, harminc év ad egy generációt? Mindegy, harci csoportjai megint új osztályharcnak, új jelszó, mely új harcot indít az uralomért. Vagy mégis hiszitek, hogy a hatóságilag kijelölt korhatároknál valóban búverejű fináncok kiforgajták az utast minden tehetségeiből és aki épen és tevékeny férjként érkezett e határra, az ott egyszerre mamunak kezdi mondani a hamut? Ágyéka egyszerre elapad, szeméből sűrű gyanta szivárog és amit az imént tudott, menten elfelejti és minden férfias erejét úgy öröklük az utána következők, mint a kaffer oroszánvadász az oroszán erejét, ha a ledárdázott állat szívéből evett? Gyanus dolgokat látunk mi szerte, fiatal barátom. Az ifjúság jogainak új, kannibáli értelmezése sem birt még rá egyellen ifjú vezérférjiút, hogy ne hatvan éves professzorral, hanem ifjú medikusokkal operáltassa ki vakbelét, ha a dolog komollyá fajul. Vagy te másként cselekednél adott esetben, fiatal barátom?

Ne haragudj, én nem hiszek a generációk dogmájában és csak abban a szent és egyszerű igazságban hiszek, hogy Krisztus országa egyképen hazája fiatalnak és öregnek, vagyis a becsületes társadalomban nincs generáció, csak ember, aki részesedik a javakból munkájának értéke szerint. Hiszek a friss, felbuzgó erőkből, de hiszek a műveltségben és az itélet bölcsességében, azokban a nehéz és sok munkával elérhető, tapasztalásokból leszűrt világszemléletekben, amelyek az erőket célszerű munkába fegyvelmezik. Hiszek az ifjúság lendületében, a férjfiévek termékenységében és az ép öregek kritikájában, sőt hiszek az érdemben is, mely a hasznos cselekedetek filléréiből áll össze kamatozó erkölcsi tőkévé és amit elkobozni az embertől nem szabad. Hiszek a tiszteletben, mely a munkás évek késő, elgyöngült alkonyát illeti, hiszek a boldogan pihenő vénségben, hiszek a hálában, mely az új generációk köteles szolgáltatása azért, hogy az öregek megalapozták az ő jövőjüket, hiszek mindabban, amiért érdemes a munka sanyargatásait tűrni. Szörnyű lenne, fiatal barátom, ha te ezekben nem hinnél, s a magad öregségére vonatkozólag is levonnád az ifjúság így értelmezett jogaiból következő konzekvenciákat. Ha már most tudnád a vég pontos dátumát, amelyhez hiába érsz el képességeid legszebb teljében, azontúl nincs más, csak a kettészakított élet keserősége. El ne hidd, kedves, hogy ez a beteg türelmellenség, ez a nagyon érthető, de csak átmeneti ki-méleltensége a sokáig elgátolt aktivitásnak, az ifjúság joga ebben a mai megfogalmazásban, ez valami áldott igazság kifejeződése lenne. El ne hidd, hogy ez az öregek sorsa, amit most ti szántok nekik és van olyan hatalom, amely az öregség korhatárát megszabhatja egy magasabb államrezon szerint. Hogy ez most már mindig így lesz és a társadalomban a generációk halálos ellenségek s a fiatalabbak harci szervezettségén múlik, hogy milyen jókor bélyegezhetik feleslegessé a még erőteljes nemzedékeket. El ne hidd, hogy csak az ifjúság problémája fontos, csak az ifjúság joga szent, csak az ő sorsa emberi sors, és az öregek és az öreggé degradáltak problémája nem terheli a társadalom lelkiismeretét. El ne hidd, hogy egy bizonyos előre megállapított dátumig be kell végezned életedet s az a többlet,

amit talán képességekben örököltél s ami nagy, szép, távoli célok és magasabbrendű munkák hitében hasznos alkotásokra sarkal, azt nem szánhatód a közösség javára, mert tíz, tizenöt, vagy húsz év múlva a féligkész művet ügyis kiveszik kezedből és az aggodok szűk kegyelemkenyerére fognak, de ami még irtózatosabb, téllenséggel vernek meg kegyetlenül. Most azt látod, hogy a nyugalmas, békés, gondtalan öregség nem magátólérettető következménye a munkának, hogy az öregség kenyere savanyú kegyelemkenyér és az öregség nem szükségképeni állapot, hanem minősítés, amit akkor mérnek rád, ha a mögötted tolongó nemzedék hatalomra kerül. Hiába dolgozol önzetlenül a közösségért, sorsod egy azokéval, akik lelketlen robotban, vagy a munkátlanság ravasz fedezékeiben érték meg a korhatárt és hiába kapnál erőd boldog érzetében nagyszerű munkába, azt te úgysem fejezheted be, mert feleúton utólér és félrelök a következő generáció. Mi lenne abból, ha elhinnéd, hogy nem szabad mással törődnöd, mint hogy a rendelkezésre adott idő alatt, generációd prokonzulátusában annyit harácsolj, amennyi belédjér, mert csak ez a módja, hogy emberi életet biztosíts magadnak akkorra, mikor talán erőd delén rokkanttá minősítenek. Mi lenne, ha elhinnéd, hogy csak magadra szabad gondolnod, mert ha záros határidőig be nem gyűjtötted a télirevalót, azután már nem dolgozhatsz, öreg vagy, nem a magad erőinek fogytából, hanem az örségváltás szolgálati szabályzata szerint. Mi lenne, ha elhinnéd, hogy a te jövődet is mutálja az a végelbánás, amellyel helyet csináltok a következő turnusnak és elhinnéd, hogy ilyen turnusokban kell most már kiélni az életet, osztózni a javakon és elkaparintani, ami elkaparintható? Bizony csúnya világ lenne, fiatal barátom, ha így váltanák egymást a generációk s a megszabott határidőig harácsoló jogosultakat pontos időközökben éhes új igénylők billentenék földre. Te is rájönnél annak idején, atyáink is rájöttek már a maguk idejében, hogy az uralmak ilyen gyökeres cserélődése rendszernek nem kívánatos. Hallgasd csak, mit mesél Haller János apánk Hármas Istoriájában, ott is a második részben, mely a Gesta Romanorum példázatait tartalmazza.

«Sidó Jóseph írja Tiberius császárról», — így mondja a példázat, — «ki az embereket tisztekben sok ideig tartotta. Midőn kérdették volna tőle, miért tselekszi azt, tsak ilyen példával felelt meg. Láttam egy nyomorult embert, kinek midőn fekélyéről a legyeket el-üztem volna, keservesen szenvedte és azt mondotta: Ne kegyetlenkedgyél rajtam, ne üzd el azokat a legyeket, a'kik már jól laktak : mert azok helyett más horpaszok jönnek, a'kik-is az én véremmel töltik meg magokat, és így kétszeres nyavalyát szerzesz nekem.»

Mit szölsz ehhez, fiatalember? Nem lehet egészen üdvösséges az a szisztéma, amelynek valószínű következményei a teleszívott és az éhes horpaszok tanulságos meséjében példázódnak. Hidd el, horpasznak lenni, aki a kitéüzött időhatárig sietve behabzsolja a maga részét, nem olyan szép dolog, mint embernek lenni, aki a tisztas öregség örömeit úgy szolgálhatja meg, hogy minden hasznos munkáját elvégzi, amit a jó Isten rábizott.